

**Узагальнення практики Постійно діючої адміністративної колегії
Антимонопольного комітету України з розгляду скарг про порушення
законодавства у сфері публічних закупівель щодо оскарження умов тендерної
документації в частині встановлення Замовником вимог щодо місця
розташування асфальтобетонних заводів.**

**Загальні питання встановлення кваліфікаційних критеріїв та вимог
тендерної документації**

Як випливає із п. 18 ч.1 ст.1 Закону України «Про публічні закупівлі» предмет закупівлі визначається замовником у порядку, встановленому Уповноваженим органом. Відповідно до п. 9 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про публічні закупівлі» тендерна документація - документація щодо умов проведення публічних закупівель, що розробляється та затверджується замовником і оприлюднюється для вільного доступу на веб-порталі Уповноваженого органу та авторизованих електронних майданчиках. Тендерна документація не є об'єктом авторського права та/або суміжних прав.

Відповідно до ч. 3 ст. 5 Закону України «Про публічні закупівлі» Замовник не може встановлювати дискримінаційні вимоги до учасників. Відповідно до ч. 2 ст. 16 Закону України «Про публічні закупівлі» Замовник установлює один або декілька з таких кваліфікаційних критеріїв:

наявність обладнання та матеріально-технічної бази;

наявність працівників відповідної кваліфікації, які мають необхідні знання та досвід;

наявність документально підтвердженого досвіду виконання аналогічного договору.

Разом з тим, відповідно до ч. 3 ст. 22 Закону України «Про публічні закупівлі» тендерна документація може містити також іншу інформацію відповідно до законодавства, яку замовник вважає за необхідне до неї включити, а відповідно до ч. 4 цієї статті тендерна документація не повинна містити вимог, що обмежують конкуренцію та призводять до дискримінації учасників.

У зв'язку із цим Міністерство економічного розвитку і торгівлі України у своєму листі від 07.02.2017 N 3302-06/3812-06 «Щодо розробки тендерної документації» органам державної влади, органам місцевого самоврядування, установам, організаціям, підприємствам та іншим суб'єктам сфери публічних закупівель звертає увагу на наступне:

Згідно з частиною четвертою статті 16 Закону документи, що не передбачені законодавством для учасників - юридичних, фізичних осіб, у тому числі фізичних осіб - підприємців, не подаються ними у складі тендерної пропозиції.

При цьому відсутність документів, що не передбачені законодавством для учасників - юридичних, фізичних осіб, у тому числі фізичних осіб - підприємців, у складі тендерної пропозиції не може бути підставою для її відхилення замовником.

Таким чином, замовник самостійно визначає кваліфікаційні критерії з тих, що передбачені статтею 16 Закону та указує у тендерній документації інформацію про спосіб підтвердження відповідності учасників установленим критеріям.

Разом з тим згідно з частиною третьою статті 22 Закону тендерна документація може містити також іншу інформацію відповідно до законодавства, яку замовник вважає за необхідне до неї включити. При цьому тендерна документація не повинна містити вимог, що обмежують конкуренцію та призводять до дискримінації учасників (частина четверта статті 22 Закону).

Ураховуючи зазначене, вимоги тендерної документації та перелік документів, якими учасник повинен підтвердити свою відповідність таким вимогам, визначаються замовником самостійно, виходячи зі специфіки предмета закупівлі, керуючись принципами здійснення закупівель, закріпленими у статті 3 Закону та з дотриманням законодавства в цілому.

Відхилення Замовником тендерних пропозицій можливе у разі, зокрема, якщо учасник не відповідає кваліфікаційним критеріям, установленим статтею 16 Закону; якщо тендерна пропозиція не відповідає умовам тендерної документації (ст. 30 Закону України «Про публічні закупівлі») тощо. Примірна тендерна документація для процедури закупівлі - відкриті торги, затверджена Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 13.04.2016 N 680.

Тобто Замовник:

установлює один або декілька з кваліфікаційних критеріїв, визначених у ч. 2 ст. 16 Закону України «Про публічні закупівлі»;

вимагає від учасників подання ними документально підтвердженої інформації про їх відповідність таким кваліфікаційним критеріям (кваліфікаційному критерію, у разі, якщо встановлено один);

вказує у тендерній документації інформацію про спосіб підтвердження відповідності учасників установленим критеріям.

Попри те, що тендерна документація може містити також іншу інформацію, яку замовник вважає за необхідне до неї включити, таке включення є можливим лише, якщо це впливає із положень законодавства та при умові відсутності у такій тендерній документації вимог, що обмежують конкуренцію та призводять до дискримінації учасників.

Документи, що не передбачені законодавством для учасників - юридичних, фізичних осіб, у тому числі фізичних осіб - підприємців, не подаються ними у складі тендерної пропозиції, а їх відсутність у її складі не може бути підставою для відхилення замовником.

Аналіз кваліфікаційного критерію «наявність обладнання та матеріально-технічної бази» на прикладі закупівлі послуг ремонту доріг/асфальтобетонних сумішей у частині вимог щодо розташування асфальтобетонних заводів.

Огляд практики Постійно діючої адміністративної колегії Антимонопольного комітету України (далі – Колегії)

1.

Замовником, Службою автомобільних доріг у Львівській області, під час закупівлі поточного дрібного ремонту та експлуатаційного утримання автомобільної дороги загального користування державного значення Н-09 Мукачеве – Рахів – Богородчани – Івано-Франківськ – Рогатин – Бібрка – Львів, км 395+660 – км 439+433; транспортна розв'язка на Н-09 Мукачеве – Рахів – Богородчани – Івано-Франківськ – Рогатин – Бібрка – Львів, км 436+847, Львівської області (очікувана вартість 3 709 867,20 грн) було зазначено вимогу тендерної документації, яка передбачає наявність в учасника власного або орендованого асфальтобетонного заводу в Львівській області, або надання договорів та листів – підтверджень від виробників асфальтобетону в Львівській області про можливість постачання учаснику асфальтобетону в потрібній кількості, необхідного виду для надання послуг згідно предмету закупівлі в передбачені документацією строки.

На думку скаржника, така вимога документації зобов'язує всіх учасників торгів або розміщувати власні заводи на території Львівської області, або орендувати заводи, розміщені у Львівській області, або купувати асфальт у виробників виключно з Львівської області.

Зазначене, за твердженням скаржника, є дискримінаційним по відношенню до учасників, що мають або орендують асфальтобетонні заводи розміщені у інших областях України, або купують асфальт у таких виробників.

Скаржник зазначає, що має можливість забезпечити постачання необхідної кількості асфальтобетону із заводу, що належить іншій юридичній особі, розташованій в м. Рогатин Івано-Франківської області, за кількасот кілометрів від автомобільної дороги загального користування державного значення Н – 09.

За інформацією скаржника асфальтобетон із даного асфальтного заводу відповідає вимогам державних стандартів, що підтверджується атестатом виробництва і може використовуватись при будівництві та ремонті доріг.

Колегія, за результатом розгляду скарги дійшла до висновку, що замовником не було обґрунтовано необхідність встановлення такої вимоги та не доведено належність обмеження переліку виробників – постачальників асфальтобетону, у яких учасник може його придбавати/отримувати для проведення ремонту доріг за умови отримання ним перемоги в закупівлі, виключно тими, що розташовані в межах Львівської області.

Власне, так само як і необхідність допущення до участі в торгах виключно тих учасників, що мають власні (орендовані) заводи, укладені договори на постачання асфальтобетону саме в межах Львівської області.

За результатом зобов'язано замовника внести зміни до тендерної документації в цій частині.

<https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2017-04-05-002150-b>

2.

В окремих процедурах замовники, не дивлячись на відсутність таких обмежень в тендерній документації, приймали рішення про відхилення тендерних пропозицій учасників з підстав того, що місце розташування заводів, з яких передбачається транспортування асфальтобетонних сумішей, унеможлиблює якісне та своєчасне надання послуг по ремонту доріг.

Враховуючи те, що тендерна документація не містила вимог щодо допустимої відстані розташування асфальтобетонного заводу, Колегією за результатом розгляду скарг визнавалось неправомірним відхилення пропозицій скаржників з таких підстав:

<https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2017-02-03-001808-b>

<https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2017-02-03-001755-b>

3.

Інша позиція була викладена в рішенні Колегії за результатом оскарження схожої вимоги (без обмеження за територією) в іншій процедурі закупівлі з підстав того, що скаржником не було підтверджено неможливість її виконання, не надано документального підтвердження, яким чином така умова документації порушує його права та законні інтереси, та позбавляє його можливості подати свою тендерну пропозицію.

Так, Службою автомобільних доріг у Черкаській області проводилась процедура закупівлі поточного середнього ремонту автомобільної дороги державного значення Н-16 Золотоноша-Черкаси-Сміла-Умань на ділянці км 24+236 - км 25+440, Черкаська область (очікувана вартість 12 655 354 грн).

Тендерною документацією було встановлено вимогу щодо надання за умови наявності власного чи орендованого асфальтобетонного заводу копії атестату виробництва, а за умови купівлі готової продукції – копію договору купівлі-продажу та атестату виробництва із зазначенням фактичного місця розташування заводу.

Скаржник, не посилаючись на неможливість виконання зазначеної вимоги, повідомляв, що остання є дискримінаційною по відношенню до нерезидентів, продукція яких може бути іноземного походження, мати відповідні сертифікати, однак до неї не будуть застосовані викладені в документації державні стандарти України.

Також скаржник посилався на те, що як в Україні, так і в світовій практиці, давно користуються мобільними асфальтобетонними заводами, які переміщуються за місцем виконання робіт/надання послуг після укладення договору, а отже така вимога створює переваги для місцевих учасників.

Колегією було відмовлено в задоволенні скарги в цій частині з зазначених вище підстав, а також з урахуванням того, що сам скаржник є резидентом України, та ним не було зазначено об'єктивних причин, з яких він не може виконати вимогу ні в частині підтвердження наявності власного або орендованого асфальтобетонного заводу, ні в частині підтвердження наявності стосунків з таким заводом.

Так само як і не зазначено та не підтверджено можливість залучення скаржником мобільного асфальтобетонного заводу.

<https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2017-02-06-001435-b>

Див. також рішення Колегії:

<https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2017-02-06-001557-b>

4.

Під час оскарження аналогічної вимоги Колегією було зобов'язано замовника внести зміни до тендерної документації в цій частині, з підстав того, що скаржником, нерезидентом, було зазначено та документально підтверджено, що він має в наявності власний мобільний асфальтобетонний завод, та у разі перемоги планує перебазувати його до об'єкту будівництва і пройти атестацію.
<https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2017-06-23-000414-b>

5.

Під час оскарження іншої процедури закупівлі скаржник повідомив про встановлення Замовником дискримінаційних вимог в тендерній документації та просив, зокрема, зобов'язати Замовника внести зміни до тендерної документації.

Це, зокрема, положення додатку 2 Документації; час зберігання гарячої асфальтобетонної суміші (асфальтобетону) у бункері накопичувачі (накопичувачі) та її транспортування до місця її укладення повинен перевищувати трьох годин після її приготування. Скаржник вказує на відсутність у законодавстві вимоги щодо відстані транспортування асфальтобетонних сумішей. Вказує також на укладення договору про надання послуг автомобілями-самоскидами вантажними з обладнанням підігріву кузова та термостійким тентом, а також просить виключити з Документації вказану вимогу.

Замовник при цьому зазначав, зокрема, що необхідність включення такої вимоги пояснюється його зацікавленістю у якісному виконанні робіт з капітального ремонту доріг Дніпропетровської області з використанням якісних матеріалів. З дотриманням технології виконання робіт, у суворій відповідності державним стандартам України.

Колегія за результатом розгляду скарги прийшла до висновку, що Замовник не довів та документально не підтвердив необхідності встановлення зазначеної умови Документації у наведеній вище редакції.

Вказано, що взяти участь у Процедурі закупівлі зможуть лише суб'єкти господарювання, які мають можливість забезпечити час зберігання гарячої асфальтобетонної суміші (асфальтобетону) у бункері накопичувачі та її транспортування до місця її укладення протягом трьох годин після її приготування, що є дискримінаційним по відношенню до інших потенційних учасників. Зокрема, Скаржника

Колегією прийнято рішення, згідно з яким за результатами розгляду скарги Департамент житлово-комунального господарства та будівництва Дніпропетровської обласної державної адміністрації зобов'язано внести зміни до тендерної документації за процедурою закупівлі – "Код ДСТУ Б Д.1.1-1:2013 Капітальний ремонт автомобільної дороги загального користування місцевого значення С040610 Калинівка – Преображенка км 0+000 – км 4+610 Криничанського району Дніпропетровської області" оголошення про проведення якої оприлюднене на веб-порталі Уповноваженого органу за № UA-2018-08-20-001514-с, з метою усунення порушень, які викладені у мотивувальній частині рішення.

<https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2018-08-20-001514-с>

Схожа вимога, але з іншим проміжком часу, була зазначена Службою автомобільних доріг у Хмельницькій області в тендерній документації під час закупівлі послуг з поточного середнього ремонту автомобільної дороги державного значення: «відстань перевезення асфальтобетону з місця виробництва на об'єкт виконання робіт/надання послуг по предмету закупівлі не може перевищувати відстані протяжність якої забезпечує перевезення та зберігання суміші на протязі не більше двох годин».

<https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2018-02-21-001183-b>

6.

Також має місце практика встановлення замовником вимог до транспортної схеми доставки асфальтобетону з місця виробництва на об'єкт виконання робіт (надання послуг) за предметом закупівлі.

Так, під час проведення процедури закупівлі Службою автомобільних доріг в Одеській області було встановлено відстань перевезення не більше 150 км. В результаті розгляду скарги Колегія прийшла до висновку, що зазначену умову документації можуть виконати лише ті суб'єкти господарювання, які мають власний/орендований/взятий у лізинг АБЗ, що є дискримінаційним по відношенню до інших суб'єктів господарювання (потенційних учасників), у тому числі скаржника.

<https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2018-01-26-000501-с>

Схожа вимога містилась в тендерній документації на закупівлю послуг з поточного середнього ремонту автомобільної дороги Служби автомобільних доріг у Вінницькій області Державного агентства автомобільних доріг України, а саме «Відстань перевезення асфальтобетону з місця виробництва на об'єкт виконання робіт/надання послуг по предмету закупівлі не може перевищувати 150 км».

<https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2018-02-28-000154-b>

Під час проведення КП «Шляхово-експлуатаційне управління по ремонту та утриманню автомобільних шляхів та споруд на них Оболонського району» м. Києва процедури закупівлі асфальтобетонних сумішей останнім було зазначено схожу вимогу, але з іншою відстанню: «Місце: за адресою Замовника (м. Київ, пров. Куренівський, 15-А) з бази навантаження Учасника, яка повинна знаходитися на відстані не більше 30 км від адреси Замовника».

<https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2017-07-12-000245-a>

Під час проведення КП «Шляхово-експлуатаційне управління по ремонту та утриманню автомобільних шляхів та споруд на них Святошинського району» м. Києва процедури закупівлі асфальтобетонної суміші замовником було передбачено іншу відстань: «бази навантаження Учасника, яка повинна знаходитися на відстані не більше 35 км від адреси Замовника». При цьому початкова редакція документації дозволяла перевезення суміші на відстань 51 км.

<https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2017-08-01-000083-c>

Під час проведення іншої процедури закупівлі за Законом України «Про державні закупівлі» (оголошення № 147002, оприлюднене на веб-порталі Уповноваженого органу, бюлетень від 12.06.2015 № 271) Комунальна корпорація «Київавтодор» відхилила пропозицію учасника з підстав того, що перевезення суміші передбачено на відстань 45 км, а не 30 км.

Огляд спеціального законодавства

Відповідно до ст. 43 Закону України «Про автомобільні дороги» нормування та стандартизація у будівництві, реконструкції, ремонті та утриманні автомобільних доріг спрямовується, серед іншого, на удосконалення нормативно-правової бази функціонування мережі автомобільних доріг, виконання робіт та надання послуг. Відповідно до ст. 44 Закону України «Про автомобільні дороги» розроблення та затвердження (прийняття) будівельних норм і стандартів у сфері будівництва, реконструкції, ремонту та утримання автомобільних доріг загального користування здійснюються згідно із Законами України "Про будівельні норми" та "Про стандартизацію".

Відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України «Про будівельні норми» державні будівельні норми - нормативний акт, затверджений центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері будівництва. Відповідно до ч. 1 ст. 11 Закону України «Про будівельні норми» застосування будівельних норм або їх окремих положень є обов'язковим для всіх суб'єктів господарювання незалежно від форми власності, які провадять будівельну, містобудівну, архітектурну діяльність та забезпечують виготовлення продукції будівельного призначення. Відповідно до ч. 4 ст. 11 цього Закону у разі, якщо у будівельних нормах є посилання на стандарти, то ці стандарти є обов'язковими до застосування.

Відповідно до ч. 1 ст. 5 Закону України «Про стандартизацію» об'єктами стандартизації є: 1) матеріали, складники, обладнання, системи, їх сумісність; 2) правила, процедури, функції, методи, діяльність чи її результати, включаючи продукцію, персонал, системи управління; 3) вимоги до термінології, позначення, фасування, пакування, маркування, етикетування тощо. Нормативні документи у цій сфері відповідно до ч. 1 ст. 6 цього Закону поділяються на види залежно від рівня суб'єкта стандартизації, що їх приймає (національний орган стандартизації та підприємства, установи та організації, що здійснюють стандартизацію).

У рамках цих узагальнень основними актами є ДСТУ Б В.2.7-119:2011 Суміші асфальтобетонні і асфальтобетон дорожній та аеродромний, затверджений наказом Мінрегіону України від 30 грудня 2011 р. № 416 9далі - ДСТУ Б В.2.7-119:2011), ДСТУ Б В.2.7-127:2015 Суміші асфальтобетонні і асфальтобетон щебенево-мастикові (наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлового комунального господарства України від 10.08.2015 № 191) (далі - ДСТУ Б В.2.7-127:2015) та ДБН 2.3.-4-2015 Автомобільні дороги Частина 1 Проектування. Частина 2. Будівництво, затверджені наказом Міністерством регіонального розвитку,

будівництва та житлово-комунального господарства України № 234 від 21.09.2015 р. (далі – ДБН 2.3.-4-2015).

ДСТУ Б В.2.7-119:2011 поширюється на асфальтобетонні суміші й асфальтобетон для автомобільних доріг загального користування, аеродромів, мостів, вулиць, доріг і площ міських та сільських поселень, доріг і майданчиків промислових та сільськогосподарських підприємств тощо. Сфера застосування асфальтобетонних сумішей визначається з урахуванням районування території України за кліматичними умовами роботи асфальтобетонного покриття (додаток А) і категорії дороги та наведена в додатках В і Г. Вимоги стандарту не розповсюджуються на спеціальні види асфальтобетонів: дренуючі, литі, щєбенево-мастикові, дисперсно-армовані, асфальтобетони для тонких і надтонких шарів. Вимоги до асфальтобетонних сумішей та асфальтобетону на бітумі, модифікованому полімерами або іншими модифікаторами, регламентуються галузевими стандартами та нормами.

ДСТУ Б В.2.7-127:2015 поширюється на гарячі щєбенево-мастикові асфальтобетонні суміші та щєбенево-мастиковий асфальтобетон, що застосовуються для влаштування верхніх та нижніх шарів покриття автомобільних доріг, аеродромів, мостів, вулиць населених пунктів, площ, проїздів, доріг і майданчиків промислових та сільськогосподарських підприємств.

ДБН 2.3.-4-2015 встановлюють технічні вимоги до проектування нового будівництва та реконструкції автомобільних доріг загального користування та до будівництва доріг. Норми не поширюються на відомчі (технологічні) автомобільні дороги, вулиці і дороги міст та інших населених пунктів, автомобільні дороги на приватних територіях та тимчасові (об'їзні) дороги.

ДБН В.2.3-5:2018 Вулиці та дороги населених пунктів, затверджені Наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 24.04.2018 № 103 (чинні від 2018-09-01) встановлюють вимоги на проектування та будівництво вулиць і доріг населених пунктів та не поширюються на автомобільні дороги загального користування, відомчі (технологічні) автомобільні дороги та автомобільні дороги на приватних територіях. У ДБН В.2.3-5:2018 виділяють жорсткий (цементобетонні монолітні покриття, збірні з цементобетонних плит, асфальтобетонні на основах із цементобетону) та нежорсткий дорожній одяг (асфальтобетон гарячий щільний дрібнозернистий I або II марки; щєбенево-мастиковий асфальтобетон інший матеріал покриття).

Наявні у ДБН В.2.3-5:2018 положення в цілому, та про реконструкцію або ремонт вулиць і доріг зокрема, не містять вимог щодо місця розташування асфальтобетонних заводів, транспортування суміші тощо. Матеріали дорожнього одягу та виробу, що використовуються для будівництва, реконструкції та ремонту вулиць і доріг, повинні задовольняти вимоги чинних державних стандартів (п. 8.40 ДБН В.2.3-5:2018).

Відповідно до п.3.1 ДСТУ Б В.2.7-119:2011 **асфальтобетонна суміш** - суміш, отримана змішуванням у нагрітому стані взятих у відповідних (раціональних) співвідношеннях щєбеню (або без нього), природного і (або) штучного дробленого піску, мінерального порошку, модифікуючих добавок (або без них) і бітумного в'язучого (нафтового дорожнього бітуму або модифікованого нафтового бітуму). **Асфальтобетон** - монолітний матеріал, що утворюється за температури навколишнього середовища після ущільнення асфальтобетонної суміші (п.3.2 ДСТУ Б В.2.7-119:2011). ДСТУ Б В.2.7-119:2011 закріплює класифікації асфальтобетонних сумішей та асфальтобетону.

За температурою укладання та маркою бітумного в'язучого **асфальтобетонна суміш поділяється на класи:**

- гаряча - виготовлена з використанням в'язкого бітумного в'язучого (АСГ);
- холодна - виготовлена з використанням рідкого бітумного в'язучого (АСХ) (п. 4.1 ДСТУ Б В.2.7-119:2011).

Вимоги до асфальтобетонної суміші та асфальтобетону і область їх використання деталізують та диференціюють у залежності від умов роботи у відповідних галузевих нормативних документах за умови, що фізико-механічні показники будуть вищі ніж у цьому стандарті (пп. 5.3.5 ДСТУ Б В.2.7-119:2011).

Вимоги до виробництва, укладання та ущільнення асфальтобетонної суміші закріплені у п. 5.4 ДСТУ Б В.2.7-119:2011. Так, згідно пп. 5.4.1 ДСТУ Б В.2.7-119:2011 асфальтобетонну суміш виробляють, зберігають, укладають та ущільнюють відповідно до вимог ДБН В.2.3-4 та цього стандарту за технологічною документацією, що розроблена згідно з ДБН А.3.1-5 та затверджена в установленому порядку.

Згідно пп. 5.4.2 ДСТУ Б В.2.7-119:2011 температура нагрівання бітумного в'язучого та мінеральних матеріалів при виробництві асфальтобетонної суміші і температура суміші на виході із змішувача для різних марок бітумного в'язучого наведені у таблиці 12 цих ДСТУ. Вказані температури уточнюють експериментально для кожного запроєктованого складу асфальтобетонної суміші в конкретних умовах виробництва.

Згідно пп. 5.4.4 ДСТУ Б В.2.7-119:2011 **час зберігання гарячої асфальтобетонної суміші у бункері-накопичувачі не повинен перевищувати трьох годин після її приготування.** Температура початку ущільнення гарячої асфальтобетонної суміші у залежності від марки в'язучого наведена в таблиці 12 і повинна уточнюватись експериментально для кожного запроєктованого складу асфальтобетонної суміші в конкретних умовах будівництва (пп. 5.4.5 ДСТУ Б В.2.7-119:2011).

У п. 7 ДСТУ Б В.2.7-119:2011 закріплено правила приймання. Так, згідно пп.7.12 ДСТУ Б В.2.7-119:2011 за наявності візуальних ознак неоднорідності суміші (наявність не вкритих бітумом зерен; зерен, що перевищують нормовані для даної суміші розміри мінерального матеріалу; згустків бітуму та асфальтов'язучого), а також **при невідповідності температури** суміші вимогам таблиці 12 суміш вважають такою, що не пройшла приймально-здавальні випробування.

Як впливає із таб. 14 до п. 7.13 ДСТУ Б В.2.7-119:2011, яка закріплює перелік показників фізико-механічних властивостей, що визначають при контролюванні суміші та асфальтобетону, одним із таких показників для гарячої суміші є її температура, яка перевіряється при приймально-здавальному контролі.

Положення про транспортування та зберігання закріплено у п. 9 ДСТУ Б В.2.7-119:2011. Так, відповідно до пп. 9.1 цього ДСТУ при відвантаженні споживачу асфальтобетонної суміші виробник зобов'язаний надавати на кожен транспортний засіб, що перевозить гарячу суміш, паспорт, в якому повинно бути вказано:

- номер паспорта і дата його видачі;
- найменування виробника і споживача;
- адреса споживача;
- найменування транспортної організації і номер машини;
- умовна позначка суміші згідно з пунктом 4.8 цього стандарту;
- дата і час відправки гарячої суміші;
- температура суміші на час ДСТУ Б В.2.7-119:2011 34 відправки;
- маса завантаженого та порожнього автомобіля;
- маса суміші, що постачається.

Паспорт надають споживачу до розвантаження суміші.

Відповідно до пп. 9.2 ДСТУ Б В.2.7-119:2011 при транспортуванні холодної суміші кожен окремий транспортний засіб (автомобіль, залізничний вагон, баржа) супроводжують паспортом із додатковим зазначенням у ньому терміну зберігання холодної суміші. Згідно п.п.9.3 ДСТУ Б В.2.7-119:2011 холодну суміш у літній період слід зберігати на відкритих площадках, а в осінньо-зимовий період необхідно зберігати у закритих сховищах або під навісами у штабелях висотою не більше ніж 2 м. Холодну суміш, за необхідності, упаковують в тару для забезпечення збереження показників її якості (пп. 9.4). Згідно п.20.8.3 ДБН В.2.3-4:2015 холодні асфальтобетонні суміші можна укладати в конструктивні шари дорожнього одягу відразу після приготування або після зберігання. Зберігати холодні асфальтобетонні суміші можна на складі або майданчику, що має водовідведення (взимку вони повинні бути вкритими).

Відповідно до п. 10.1 ДСТУ Б В.2.7-119:2011 виробник гарантує відповідність асфальтобетонної суміші та виготовленого з неї асфальтобетону (за показниками якості) вимогам цього стандарту за умов дотримання правил транспортування, укладання і ущільнення суміші та правил експлуатації асфальтобетонних шарів. Встановлено також правила щодо гарантійного зберігання холодної суміші, виготовленої з використанням бітумів СГ 70/130, БСГР 70/130, - 4 місяці, з використанням бітумів МГ 70/130 і МГО70/130 та БПГР 70/130, БПГЗ 70/130 - 8 місяців, з використанням бітумів БСГР 130/200, СГ 130/200, МГ 130/200, МГО 130/200 та БПГР 130/200, БПГЗ 130/200-2 тижні (пп.10.2). Відповідні терміни зберігання холодних асфальтобетонних сумішей закріплено також у п.20.8.3 ДБН В.2.3-4:2015

ДСТУ Б В.2.7-127:2015 встановлює правила зберігання, транспортування та приймання ЩМАС. Так, відповідно до п.8.1 ДСТУ Б В.2.7-127:2015 кузови транспортних засобів повинні бути добре очищені перед завантаженням ЩМАС та вкриті при транспортуванні ЩМАС, а термін зберігання ЩМАС у накопичувачах не повинен перевищувати 2 год (п.8.2 ДСТУ Б В.2.7-127:2015). Кожний автомобіль, завантажений ЩМАС, супроводжується документом про відповідність, у якому повинні бути вказані: - найменування підприємства-виробника, адреса та номер змішувача; - вид ЩМАС з позначенням цього стандарту; - маса ЩМАС; - температура ЩМАС при відвантаженні; - дата та час відвантаження гарячої ЩМАС; - номер автомобіля; - адреса підприємства-споживача чи об'єкта влаштування покриття (п. 10.8 ДСТУ Б В.2.7-127:2015).

Порядок накопичення, транспортування, знешкодження та захоронення некондиції та інших відходів, що утворюються у процесі використання суміші, повинен відповідати вимогам ДСанПіН 2.2.7.029 (п.6.20 ДСТУ Б В.2.7-119:2011).

Склад асфальтобетонних сумішей та властивості отриманих з них асфальтобетонів повинні відповідати вимогам національних стандартів, асфальтобетонів на модифікованих полімерах бітумах і склад та властивості литих асфальтобетонів –галузевим НД (п.20.80.1 ДБН В.2.3-4:2015)

Низка стандартів організацій України (СОУ):

СОУ 45.02-00018112-020:2009 Асфальтобетон дорожній «Метод випробування на стійкість до накопичення залишкових деформацій» Державної служби автомобільних доріг України встановлює порядок проведення випробувань асфальтобетону для визначення показника стійкості до накопичення залишкової деформації при багато цикловому повторному навантаженні за підвищених температур, при яких асфальтобетон знаходиться у в'язко-пластичному стані (п.1.1).

СОУ 45.2-00018112-036:2010 Будівельні матеріали. Бітуми та бітумополімери рідкі. Технічні умови

СОУ 45.2-00018112-039:2008 Будівельні матеріали. Способи оцінки стійкості асфальтобетонних покриттів до утворення колії. Методи випробувань

СОУ 45.2-00018112-057:2010 Будівельні матеріали. Асфальтобетонні суміші та асфальтобетони на основі модифікованих полімерами бітумів

СОУ 45.2-00018112-067:2011 Будівельні матеріали. Бітуми дорожні в'язкі, модифіковані добавками адгезійними. Технічні умови

СОУ 45.2-00018112-068:2011 Будівельні матеріали. Бітуми дорожні в'язкі, модифіковані добавками на основі синтетичних восків. Технічні умови

Спеціальними відомчими будівельними нормами є, наприклад, ВБН В.2.3-218-186-2004 Споруди транспорту. Дорожній одяг нежорсткого типу.

Таким чином, нормативні документи у сфері будівництва, реконструкції, ремонту та утримання автомобільних доріг містять спеціальні технічні вимоги до матеріалів, зокрема, які використовуються для виробництва гарячої та холодної суміші, показників їх фізико-механічних властивостей, до виробництва, зберігання, укладення та ущільнення асфальтобетонних сумішей, зокрема, часу/періоду їх зберігання, до здійснення приймально-здавального контролю готової асфальтобетонної суміші, до методів контролю, транспортування тощо. При цьому розмежовано вимоги до гарячих та холодних асфальтобетонних сумішей та області їх використання. Зокрема, положення про паспорт суміші направлені на забезпечення прав споживача щодо дотримання характеристик гарячої асфальтобетонної суміші і передбачають надання йому такого паспорта до її розвантаження.

З урахуванням практики Замовників щодо розширеного тлумачення положень відповідних нормативних документів щодо гарячої асфальтобетонної суміші та, відповідно, необґрунтованого визначення не передбачених законодавством вимог до учасників, зокрема, про місце розташування асфальтобетонних заводів, часу транспортування гарячої асфальтобетонної суміші (окрім зберігання у бункері-накопичувачі згідно пп. 5.4.4 ДСТУ Б В.2.7-119:2011) можна констатувати наявність системного порушення з боку Замовників, що може свідчити як про недоліки правового врегулювання відповідних відносин, так і про низький рівень їх правової обізнаності.

Вказане зумовлює потребу у зверненні до спеціально уповноваженого органу (Міністерства регіонального розвитку та будівництва України) з метою перегляду положень відповідних стандартів та державних будівельних норм для забезпечення їх правової визначеності, внесення (за потреби) до них змін та доповнень в частині допустимої відстані транспортування асфальтобетонних сумішей залежно від виду транспорту, суміші, температури повітря тощо, а також до Міністерства економічного розвитку та торгівлі України та Міністерства інфраструктури України щодо проведення методичної роз'яснювальної роботи для замовників з метою дотримання ними вимог законодавства про публічні закупівлі та недопущення включення до тендерної документації вимог, що обмежують конкуренцію та призводять до дискримінації учасників.